

Derfor grundloven

STUDIEHÆFTE OM
GRUNDLOVEN

Kolofon

Derfor grundloven

– studiehæfte om grundloven

Udgiver

Folketinget

8. udgave

September 2015

Bestilling

ft.dk/publikationer

Juridisk konsulent

Højesteretsdommer, professor, dr.jur. Jens Peter Christensen

Illustration

Rasmus Meisler

Tryk

We Produce

Oplag

15.000

Foto

Thorkild Jensen, s. 3, 8, Polfoto, s. 4, Nissen Mads/Polfoto, s. 5, David Kahr s. 5, Nicky de Silva, s. 5, Knud Jacobsen, s. 6, Det Kongelige Bibliotek, s. 7, Christoffer Regild s. 8, Jens Nørgaard Larsen/Scanpix, s. 9, DR, s. 10 Steen Brogaard, s. 11, Henning Bagger/Scanpix, s. 13, Kåre Viemose/Scanpix, s. 13, Peter Mørk/Nordjyske Medier/Scanpix, s. 14, Anders Hviiid, s. 16.

Eksemplar fremstilling af papirkopier/print af denne publikation til undervisningsbrug og intern administrativ brug kan ske frit og uden aftale med Copydan Tekst & Node.

Indhold

Hvorfor har vi en grundlov?	04
Hvordan fik vi vores grundlov?	06
Hvad står der i grundloven?	08
Hvordan ændres grundloven?	15
Hvis du vil vide mere	18

Hvorfor har vi en grundlov?

Grundloven giver os nogle rettigheder. Vi må f.eks. demonstrere for vores synspunkter.

Hvor meget magt har dronningen? Kan statsministeren indføre censur? Må politiet forbyde en demonstration? Har mænd værnepligt? Skal alle børn modtage undervisning? Det og meget mere svarer grundloven på.

Samfundets spilleregler

Grundloven er Danmarks forfatning. En forfatning beskriver de grundlæggende regler for et samfund. Grundloven fortæller ikke alt i detaljer, men opstiller nogle overordnede spilleregler for vores samfund. Grundloven er landets vigtigste lov, og alle andre love skal overholde den.

Magtens fordeling

I grundloven står der, at Danmark er et indskrænket monarki. Det betyder, at vi har et kongehus med en konge eller en dronning. Men kongehuset har ingen reel magt. Magten er placeret hos folket. Derfor siger vi også, at Danmark er et folkestyre – et demokrati.

Vi er dog ikke direkte med til at bestemme, hvordan landet skal styres. I stedet vælger vi nogle repræsentanter til Folketinget, som så vedtager de regler, der skal gælde for os alle. Det foregår gennem almindelige og frie valg – et vigtigt princip, som står i grundloven.

Folketinget har ikke magten alene. Den er delt mellem Folketinget, regeringen og domstolene. Folketingets 179 medlemmer vedtager lovene, mens regeringen sørger for, at de bliver til virkelighed ude i samfundet. Derefter er det op til

domstolene at afgøre, hvordan lovene skal fortolkes, og om nogen bryder lovene, og eventuelt straffe vedkommende. Denne tredeling af magten skal bl.a. hindre magtmisbrug.

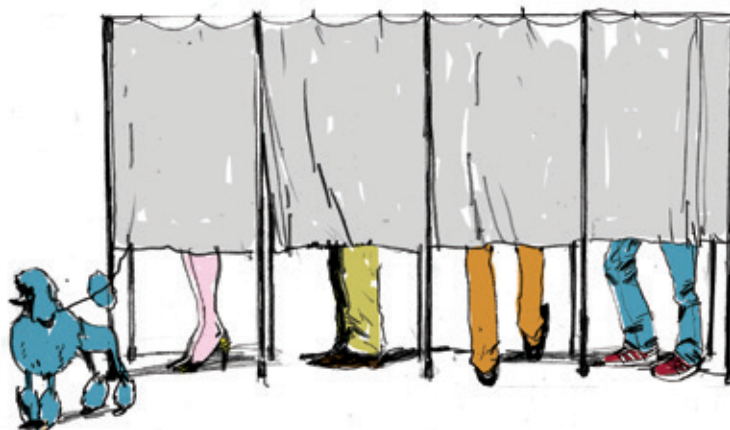
Rettigheder

Grundloven giver os nogle grundlæggende rettigheder, som ingen kan tage fra os. Vi tænker måske ikke over det til daglig. Men vi har nogle rettigheder, som ikke er en selvfølge alle steder i verden. Vi må f.eks. sige vores mening og demonstrere for vores synspunkter. Vi kan oprette foreninger, hvis vi har lyst. Vi må udtrykke vores politiske holdninger og melde os ind i et politisk parti. Og så har vi ret til at dyrke den religion, vi vil.

Desuden sikrer grundloven, at der er grænser for, hvad staten kan blande sig i. Hvis du f.eks. bliver anholdt, skal du stilles for en dommer inden 24 timer. Staten kan heller ikke uden videre overtage dit hus. Hvis der skal bygges en motorvej hen over en privat grund, skal staten betale en erstatning til grundejeren.

Derfor grundloven

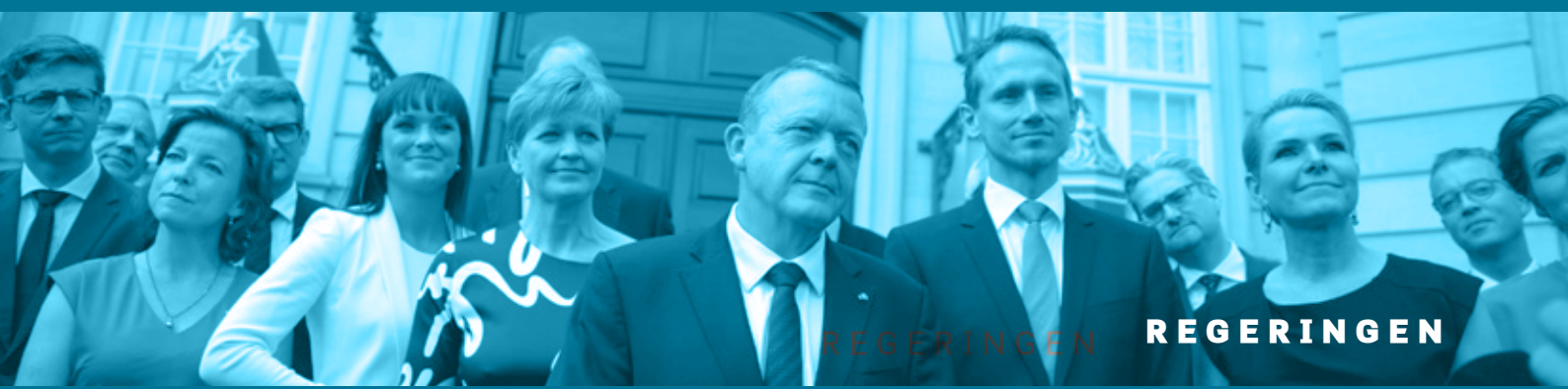
Så selv om vi ikke tænker over det til daglig, spiller grundloven en væsentlig rolle i samfundet og for os alle i hverdagen. Den er en forudsætning for, at vores demokrati fungerer. Derfor er det også vigtigt, at vi interesserer os for, hvad der står i grundloven.

Til et folketingsvalg stemmer vælgerne ved at sætte et kryds på en stemmeseddel. Det foregår bag et forhæng, fordi valget skal være hemmeligt.

FOLKETINGET

REGERINGEN REGERINGEN

DOMSTOLENE

FAKTA

Magtens tredeling

Grundlovens § 3 siger, at den øverste magt i Danmark skal deles i tre: den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt.

Folketinget har sammen med regeringen den lovgivende magt. Det vil sige, at Folketinget vedtager alle love, der skal gælde i Danmark. Regeringens ministre underskriver lovene. Kun Folketinget kan vedtage love og dermed bestemme, hvilke regler der skal gælde i landet.

Regeringen har den udøvende magt. Det betyder, at det er ministrene, der sørger for at udføre det, som Folketinget bestemmer. Hvis Folketinget f.eks. vedtager en ny folkeskolelov, skal undervisningsministeren sørge for, at loven bliver til virkelighed.

Domstolene har den dømmende magt. Dommerne i byretten, landsretten og Højesteret afgør, hvordan lovene skal fortolkes, og om folk har overtrådt de love, som Folketinget har vedtaget. Domstolene skal kun rette sig efter det, der står i loven. Folketinget eller regeringen kan ikke bestemme, hvad en dommer skal dømme.

Ideen med tredelingen af magten er at forhindre, at én person eller ét statsorgan alene har magten, hvilket kunne føre til magtmisbrug. Hvis kun én person havde magten, kunne han eller hun f.eks. selv bestemme, hvad der skulle stå i en lov, og hvad der skulle ske, hvis loven blev brudt. Magtens tredeling er derfor afgørende for, at vores demokrati fungerer.

Hvordan fik vi vores grundlov?

Vi har ikke altid haft en grundlov. Før Danmark fik grundloven i 1849, var magten samlet hos én person, kongen. Han lavede lovene sammen med sine ministre og sørgede for, at de blev overholdt. Hvis folk overtrådte lovene, havde han også magten til at dømme dem. Kongen sad alene på magten, hvilket kaldes for enevælde. Sådan havde det været siden 1600-tallet – ikke kun i Danmark, men også mange andre steder i Europa.

Folket krævede indflydelse

Enevælden kom dog under pres i slutningen af 1700-tallet. I Frankrig ville folket ikke længere finde sig i, at kongen bestemte alene. Folket ville have indflydelse, og det endte med en revolution. En oprørske stemning bredte sig til andre steder i Europa.

I Danmark ønskede folket også indflydelse på landets styre. Frederik den 6. (1808-39) åbnede for, at folket kunne deltage i styret ved at oprette stænderforsamlinger, dvs. forsamlinger, hvor bønder, borgere og adel var repræsenteret. Forsamlingerne kunne ikke bestemme noget, kun rådgive kongen i forskellige sager.

Folket havde dog forventninger om at få mere indflydelse, men det ville kongen ikke være med til. Christian den 8. overtog tronen i 1839, og heller ikke han indfrie folkets ønske om indflydelse. Utilfredsheden med kongen tog til, og op gennem 1840'erne voksede kravet om en fri forfatning, hvor folket havde magten.

Kongen afgav magt

Christian den 8. kunne nu se, at det var nødvendigt med en fri forfatning, hvis han skulle forblive på tronen. Han blev dog alvorligt syg. Inden han døde i 1848, fik han sin søn, Frederik den 7., til at love at give befolkningen en ny forfatning.

Målet var en grundlov, der gav frihed og lighed til alle, og som i al fremtid forhindrede, at én mand kunne tage magten alene. Frederik den 7. erklærede, at han nu så sig selv som konstitutionel konge. Det vil sige, at han ikke længere kunne bestemme frit, men skulle overholde det, der stod i forfatningen.

Den Grundlovgivende Rigsforsamling.

Frederik den 7. underskriver grundloven.

Grundloven blev til

En ny regering fik ansvaret for forhandlingerne om en forfatning. Politikerken D.G. Monrad skrev et udkast til grundloven, som Orla Lehmann og andre ministerkolleger rettede til. Monrad hentede inspiration i andre landes forfatninger, bl.a. den norske og den belgiske forfatning, og skrev på den baggrund 80 paragraffer.

Udkastet til grundloven blev forelagt Den Grundlovgivende Rigsforsamling, der bestod af 152 medlemmer valgt til at udforme grundloven. De blev enige om indholdet og vedtog en grundlov med 100 paragraffer. Den 5. juni 1849 underskrev Frederik den 7. Danmarks første grundlov, Junigrundloven.

Danmark fik folkestyre

Med grundloven blev enevælden afskaffet. Danmark fik et parlament, Rigsdagen. Det bestod af to kamre: Folketinget og Landstinget. Magten blev delt i tre. Den lovgivende magt fik kongen og Rigsdagen. Den udøvende magt fik kongen, og den dømmende magt fik domstolene.

Så kongen havde stadig meget magt. Han valgte selv sine ministre og kunne nægte at skrive under på en lov. Først i 1901 afgav kongen reelt sin magt. Han accepterede, at det var Folketingets flertal, som afgjorde, hvilken regering der kunne dannes. Det kaldes for parlamentarisme.

I begyndelsen var folkestyret forbeholdt de få. For at have stemmeret skulle man være mand og over 30 år. Først i 1915 fik kvinder også stemmeret. I dag må man stemme, når man er fyldt 18 år, bor i Danmark og er dansk statsborger.

Den 5. juni 1849 underskrev Frederik den 7. Danmarks første grundlov. Derfor fejrer vi grundlovsdag hvert år den 5. juni. Det foregår med politiske taler rundtomkring i landet.

Hvad står der i grundloven?

Grundloven er i sin nuværende form fra den 5. juni 1953. Men i hovedtræk går lovtæksten tilbage til 1849. Den havde oprindeligt 100 paragraffer, men er nu samlet til 89 paragraffer.

?

Siger grundloven ... at en regering kun kan udnævnes, hvis den har flertal i Folketinget?

Nej, men grundlovens § 15 siger, at en regering ikke kan blive siddende, hvis Folketingets flertal udtaler sin mistillid til statsministeren.

Kongehuset overværer Folketingets åbning i Folketingssalen.

Grundloven består af 89 paragraffer, der er inddelt i 11 kapitler. Nogle af de vigtigste emner kan du læse om her.

Regeringsformen (Kapitel 1)

Grundloven indleder med et kapitel, der især handler om, hvordan Danmark skal regeres. Danmark er et indskrænket monarki. Det betyder, at en konge eller dronning skal regere landet, men uden at have nogen reel magt. I øjeblikket er Margrethe den 2. regent i landet. Når dronning Margrethe går af eller dør, skal en ny regent overtage tronen. Reglerne for, hvem der kan arve tronen efter dronningen, står i tronfølgeloven. Tronfølgeloven står nævnt i grundloven og har derfor samme status som grundloven.

Kapitlet siger også, at den øverste magt i landet skal deles i tre mellem den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt. Det betyder, at magten er delt mellem Folketinget, regeringen og domstolene.

Kongehuset (Kapitel 2)

Kapitel 2 handler om kongehuset. Her står bl.a., at kongen, hvilket i dag i praksis vil sige dronningen, ikke kan være regent i et andet land, uden at Folketinget først har givet hende lov til det. Dronningen kan heller ikke selv bestemme, hvilken trosretning hun vil tilhøre. Hun skal tilhøre den evangelisk-lutherske kirke, dog behøver hun ikke være medlem af den danske folkekirke. Hvert år modtager dronningen og resten af den kongelige familie penge fra staten. Det kaldes for apanage. Folketinget bestemmer, hvor stort et beløb de skal have.

Regeringen (Kapitel 3)

Kapitlet handler især om regenten og ministrene. Dronningen har ingen selvstændig magt. Det er regeringen, dvs. statsministeren og dennes ministre, der leder landet.

Dronningen er ansvarsfri. Det betyder, at domstolene ikke kan dømme hende. Hun skal skrive under på alle love, men de gælder først, når en eller flere ministre også har skrevet under. Dronningen har ikke ansvar for det, der står i lovene. Det er ministrene, der har ansvaret.

Hvis et flertal i Folketinget udtaler mistillid til en minister, skal ministeren gå af. Det gælder også for statsministeren. I det tilfælde skal hele regeringen gå af eller statsministeren skal udskrive valg.

Regeringen kan fremsætte lovforslag og forslag til andre beslutninger, som Folketinget skal tage stilling til.

I kapitlet står der også, hvem der fører landets udenrigspolitik, og hvordan Danmark kan afgive magt til organisationer, som landet er medlem af.

FAKTA

Grundloven og EU

EU er et politisk, økonomisk og juridisk forpligtende samarbejde mellem 28 europæiske lande. Samarbejdet omfatter en lang række politik-områder som f.eks. trafik, miljø og bekæmpelse af terror.

Det er grundlovens § 20, der gør det muligt, at Danmark kan deltage i EU-samarbejdet. Bestemmelsen betyder, at Danmark kan afgive magt til EU. Det kaldes også at afgive suverænitet. Når EU kan lave regler om miljø eller fiskeri, som gælder i Danmark, er det, fordi Danmark har afgivet suverænitet på området. Det kan f.eks. være regler om kvaliteten af badevand ved kysterne eller regler om, hvor mange torsk fiskerne må fange.

Danmark kan ikke uden videre afgive magt til EU. Først skal lederne af EU's medlemslande blive enige om at ændre i de traktater, der gælder for EU. I traktaterne står der, hvad EU kan og ikke kan. Bagefter skal statsministeren have godkendt ændringerne af Folketinget. I grundlovens § 20 står, hvordan ændringerne godkendes. Der skal først laves en lov, der handler om ændringerne, og som fortæller, hvilken magt Danmark afgiver. Herefter skal loven til afstemning i Folketinget. For at loven kan vedtages, skal fem sjettedele af Folketinget stemme ja til lovforslaget. Det svarer til 150 af Folketingets 179 medlemmer. Hvis tilslutningen til lovforslaget er lavere end fem sjettedele, men dog udgør et flertal, skal forslaget vedtages ved en folkeafstemning for at blive til lov.

For at Danmark kunne blive medlem af EF i 1973 var det nødvendigt at afholde en folkeafstemning. Siden da er der afholdt fem folkeafstemninger om EF/EU i Danmark.

Partilederrunde på Christiansborg på valgaftenen den 15. september 2011.

Valg til Folketinget (Kapitel 4)

Grundloven siger, at Folketinget højst må have 179 medlemmer. Heraf vælges 2 medlemmer på Færøerne og 2 i Grønland. I kapitlet står også de overordnede bestemmelser for valg til Folketinget. Her står bl.a., at man skal være dansk statsborger og bo i Danmark for at kunne stemme til et folketingsvalg.

Hvis man har stemmeret, kan man også vælges ind i Folketinget. Man må dog ikke være straffet for noget, der i almindeligt omdømme gør én uværdig til at være medlem af Folketinget.

Folketingets medlemmer vælges ved almindelige, direkte og hemmelige valg, det vil sige, at alle vælgere skal have mulighed for at stemme direkte på de folketingskandidater, der stiller op. Afstemningen er hemmelig, og man sætter derfor sit kryds i en stemmeboks.

I kapitlet henvises til en anden lov, folketingsvalgloven. Her står der bl.a., hvor gammel man skal være for at stemme til et folketingsvalg. I dag skal man være 18 år for at kunne stemme. I 1953 skulle man være 23 år. Loven siger også, hvordan et folketingsvalg konkret foregår.

Kapitlet bestemmer, at kongen til enhver tid kan udskrive nyvalg. Det vil i praksis sige, at statsministeren bestemmer, hvornår der skal udskrives valg til Folketinget. Der skal være folketingsvalg mindst hvert fjerde år.

Folketingets arbejde (Kapitel 5)

De overordnede regler for Folketingets arbejde står i kapitel 5.

Et folketingsår begynder altid den første tirsdag i oktober og slutter på samme tidspunkt året efter. På Folketingets første møde, hvilket også kaldes for Folketingets åbning, skal statsministeren holde en åbningstale. Her skal statsministeren fortælle om, hvilke planer regeringen har for det kommende år.

Kapitlet handler også om Folketingets arbejde med at lave love. Alle Folketingets medlemmer kan komme med forslag til nye love og lovændringer. En lov skal behandles tre gange i Folketinget, inden den kan vedtages.

Hvis et lovforslag bliver vedtaget, kan en tredjedel af Folketingets medlemmer, dvs. mindst 60 medlemmer, kræve, at forslaget sendes til folkeafstemning. Der er dog visse undtagelser fra denne regel, f.eks. kan skattelove ikke sendes til folkeafstemning.

Hvert år vedtager Folketinget en finanslov. Finansloven bestemmer, hvor mange penge staten må bruge, og hvad den må bruge pengene på.

I det daglige kontrollerer Folketinget regeringen ved bl.a. at stille spørgsmål til ministrene.

Kapitlet siger også, at et folketingsmedlem kun er bundet ved sin overbevisning. Det vil sige, at Folketingets medlemmer er uafhængige. De har ikke pligt til at tage hensyn til, hvad deres parti eller vælgere siger. Folketingets medlemmer får løn for deres arbejde. Lønnen bestemmes ved lov.

Siger grundloven ...

at valgretsaldere er 18 år?

Nej, grundloven har ingen bestemmelse om, at man skal være 18 år for at kunne stemme til et valg. Det står derimod i en anden lov, folketingsvalgloven. Hvis valgretsaldere skal ændres, skal Folketinget først vedtage en lov om det, som derefter skal til folkeafstemning.

SOFIE CARSTEN NIELSEN

Sofie Carsten Nielsen er folketingsmedlem, tidligere minister og Radikale Venstres ordfører på grundlovsområdet. Hvordan oplever hun at grundloven har betydning for hendes arbejde?

– Grundloven er rammen for vort demokrati, hvor det er borgerne, der vælger, hvem der skal repræsentere deres synspunkter i Folketinget. Grundloven bestemmer derfor i princippet den måde, Folketinget skal arbejde på. Loven giver endvidere danskerne nogle helt grundlæggende frihedsrettigheder som stemmeret, ytringsfrihed, forsamlingsfrihed og religionsfrihed.

– Grundloven siger også, at magten over landet skal deles i tre, så man forhindrer magtmisbrug. Det er vældig vigtigt og noget, jeg tænker over i mit daglige arbejde som folkevalgt. Som folketingsmedlem er en af mine opgaver bl.a. at føre kontrol med regeringen. Gør den det, den siger den gør? Og får borgerne de oplysninger, de har ret til at få om statens forhold – alt det, vi har i fællesskab?

– Men grundloven skal i højere grad end i dag afspejle virkeligheden. Den er et historisk dokument, som p.g.a. dens alder fx ikke forklarer, hvad demokrati er, hvis man er ung eller ny dansk statsborger og lige har fået stemmeret. Den trænger til at blive diskuteret og moderniseret, så den passer bedre til den virkelighed, vi lever i i dag.

SØREN ESPERSEN

Søren Espersen er folketingsmedlem og Dansk Folkepartis ordfører på grundlovsområdet. Hvordan oplever han at grundloven har betydning for hans arbejde?

– Jeg føler mig forpligtet af grundloven og er beæret over at være blevet udpeget som Dansk Folkepartis grundlovsordfører. Jeg ser det som mine kollegers tillid til, at jeg med næb og klør vil forsvare grundloven, når den udsættes for attentatforsøg.

– Som ordfører er jeg særligt optaget af de paragraffer, som sikrer, at Danmark stadig er et frit og selvstændigt land, hvilket jo er en torn i øjet på de desværre alt for mange EU-fanatikere, som arbejder for at afvikle Danmark som et frit land. Derfor er de paragraffer de absolut væsentligste i grundloven. Dertil kommer naturligvis bestemmelserne, der giver os frihedsrettigheder, som sikrer vort folkestyre.

Jeg er stærkt optaget af at overvåge, at intet lovforslag strider imod grundloven. Derfor smerter det mig, at skiftende folketingsflertal, hvor

det gælder EU, igen og igen har "bøjlet" grundloven.

– Grundloven fremstår for mig som det danske folks værn mod, at et tilfældigt folketingsflertal på en tilfældig dato kan vende op og ned på vort samfund. Den sætter rammen for folkestyret, for Danmark og for det danske folk og skal derfor ikke kunne ændres som følge af nogle tilfældige populistiske vinde. Grundloven er for mig umådelig vigtig.

Borgernes rettigheder (Kapitel 8)

Vi har nogle rettigheder og pligter som borgere i Danmark. De står i kapitel 8.

§ 71 siger, at den personlige frihed er ukrænkelig. Ingen dansk borger kan sættes i fængsel på grund af sin politiske holdning, tro eller afstamning. Man kan heller ikke uden videre blive anholdt eller sat i fængsel. Der skal være en mistanke om, at man har overtrådt loven. Hvis man bliver anholdt, skal man stilles for en dommer, inden der er gået 24 timer.

§ 72 siger, at boligen er ukrænkelig. Det betyder, at politiet ikke bare må gå ind i ens hjem. Politiet skal først have en retskendelse. Det vil sige, at en dommer har sagt ja til det. Der er dog undtagelser. Hvis politiet f.eks. jager en forbryder, der skjuler sig i et hus, må politiet gerne trænge ind i huset uden tilladelse. Politiet skal så straks derefter gå til en dommer og få godkendt handlingen. I paragraffen står der også, at myndighederne, f.eks. politiet, skal have en dommers tilladelse, før de må åbne borgernes breve og aflytte deres telefoner.

§ 73 siger, at vores ejendom er ukrænkelig. Ingen har ret til at tage ting fra os, som vi ejer. Det kan dog ske, at staten har brug for vores ejendom. Hvis der f.eks. skal bygges en motorvej, som vil komme mange mennesker til gode, hen over ens ejendom, kan staten overtage den. Man skal dog have fuld erstatning for sin ejendom. En sådan overtagelse kaldes for ekspropriation.

§ 75 siger, at enhver, der ikke kan forsørge sig selv, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, har ret til hjælp af det offentlige. For at få hjælp skal man dog først have udtømt sine egne muligheder for at forsørge sig selv.

I 1992 vedtog Folketinget, at den europæiske menneskerettighedskonvention skulle gælde som lov i Danmark. Mange af reglerne i konventionen beskytter borgerne i videre omfang, end den danske grundlov gør.

§ 76 siger, at der er undervisningspligt for alle børn. Det er barnets forældre eller den, der har ansvaret for barnet, der har pligt til at sørge for, at barnet modtager undervisning. Alle børn har ret til at få gratis undervisning i folkeskolen, men man har ikke pligt til at gå i en folkeskole. Undervisningen kan også foregå hjemme eller på en privatskole.

§ 77 siger, at vi har ytringsfrihed. Det betyder, at vi har ret til at give udtryk for, hvad vi mener – på tryk, i skrift og i tale. Folketinget eller regeringen kan ikke forbyde et blad eller en bog. Men vi har et ansvar for vores ytringer. Lovgivningen sætter nogle grænser for, hvad vi kan sige og skrive. Hvis man f.eks. fornærmer et andet menneske offentligt, kan denne person sagsøge en. Så er det op til en domstol at vurdere, om loven er blevet brudt.

§ 78 siger, at vi må danne foreninger uden at spørge nogen først. Det kaldes foreningsfrihed. Foreningerne må dog ikke have til formål at begå noget ulovligt.

§ 79 siger, at vi har forsamlingsfrihed. Det vil sige, at vi har ret til at samles til offentlige møder uden først at søge tilladelse. Vi har f.eks. lov til at samles til en demonstration. Politiet har dog lov til at opløse demonstrationen eller forbyde den, hvis de mener, at der er risiko for at forstyrre den offentlige orden.

§ 81 siger, at alle mænd, der er sunde og raske, har pligt til at gøre tjeneste som soldat. Det kaldes for værnepligt.

Siger grundloven ...
at vi ikke har censur?

Ja, grundloven siger i § 77, at censur ikke kan indføres i Danmark igen. Før vi fik grundloven i 1849, kunne kongen f.eks. bestemme, at noget ikke måtte trykkes i en bog.

Vi har religionsfrihed. Grundloven giver os bl.a. ret til at holde gudstjeneste og bede, som vi vil.

Domstolene (Kapitel 6)

Grundloven bestemmer, at domstolene har den dømmende magt. Domstolene afgør, hvordan de love, der gælder i landet, skal fortolkes. Domstolene er uafhængige. Det vil sige, at dommerne ikke må lade sig påvirke af hverken Folketinget, regeringen, pressen eller andre, når de dømmer. De skal kun rette sig efter, hvad der står i loven. Dommerne kan heller ikke afskediges af Folketinget eller regeringen.

Folkekirken (Kapitel 7)

Kapitlet handler om den danske folkekirke og om religionsfrihed. Her står bl.a., at man må tro på den gud, man vil. Derfor har man heller ikke pligt til at være medlem af folkekirken. Ingen må diskrimineres på grund af tro eller afstamning. Vi har de samme rettigheder og pligter uanset tro og afstamning.

Færøerne, Grønland og Island (Kapitel 9)

Kapitlet består af to paragraffer. De handler om Færøerne, Grønland og Island.

Ændring af grundloven (Kapitel 10)

Grundloven er vanskeligere at ændre end andre love. Kapitlet handler om, hvordan grundloven kan ændres.

Grundlovens ikrafttræden (Kapitel 11)

Kapitlet indeholder én paragraf. Den fortæller, hvornår grundloven træder i kraft.

Siger grundloven ...

at regeringen kan fyre en dommer, der træffer forkerte afgørelser?

Nej, regeringen kan ikke fyre en dommer. Det står i grundlovens § 64. Hvis regeringen kunne afsætte en dommer, ville domstolene ikke være uafhængige.

Siger grundloven ...

at ingen må diskrimineres på grund af sin religion?

Ja, grundloven siger i § 70, at vi alle har de samme rettigheder og pligter uanset tro.

Hvordan ændres grundloven?

Grundloven er den lov, der er sværest at ændre. Det sker derfor kun med årtiers mellemrum. Sidste gang, grundloven blev ændret, var i 1953.

For at grundloven kan ændres, skal der være et bredt politisk ønske om det, og så skal befolkningen også synes, at der er brug for ændringer.

1

2

1: En ændring af grundloven kræver, at Folketinget først bliver enige om, hvilke ændringer der skal ske, og vedtager forslaget til den nye grundlov.

2: Så skal der udskrives valg til Folketinget.

3: Efter valget skal det nye Folketing også vedtage den nye grundlov.

4: Til sidst skal vælgerne spørges og der skal afholdes en folkeafstemning. Her skal et flertal stemme ja til den nye grundlov. Kun hvis flertallet udgør mindst 40 pct. af alle stemmeberettigede, bliver den ændrede grundlov endelig vedtaget.

3

4

Grundlovsændringer

Siden grundloven blev vedtaget i 1849, er den kun blevet ændret få gange: i 1866, 1915, 1920 og 1953. Når grundloven kun er ændret få gange, skyldes det bl.a., at den er svær at ændre. Det skyldes også, at teksten ikke går i detaljer og derfor kan bruges, selv om samfundet har ændret sig.

Grundlovene kan ses i Folketinget, hvor de ligger i en montre i Vandrehallen.

Oversigt over vigtige grundlovsændringer:

- 1866**
 - Valgreglerne til Rigsdagens ene kammer, Landstinget, bliver ændret. 12 af Landstingets 66 medlemmer vælges af kongen. Halvdelen af de øvrige medlemmer vælges af de vælgere, der har de højeste indkomster.
- 1915**
 - Kvinder og tjenestefolk får stemmeret.
 - Valgretsaldere til Folketinget sættes ned fra 30 år til 25 år.
 - Forholdstalsvalg indføres. Det er en optællingsmetode, der sørger for, at partierne får det antal pladser i Folketinget, der svarer til antallet af de stemmer, de har opnået.
 - Ændringer af grundloven skal nu bekræftes ved en folkeafstemning, hvor mindst 45 pct. af de stemmeberettigede skal stemme ja.
- 1920**
 - Grundloven kommer nu også til at gælde for Sønderjylland, der genforenes med Danmark.
- 1953**
 - Landstinget afskaffes, og Folketinget udvides fra 149 til 175 medlemmer.
 - Betinget kvindelig tronfølge indføres, sådan at Frederik den 9.s datter Margrethe kan overtage tronen.
 - Fastsættelsen af valgretsaldere flyttes over i en særlig lov, valgloven. Valgretsaldere bliver derved lettere at ændre.
 - Det parlamentariske princip skrives ind i grundloven. Regeringen kan ikke blive siddende, hvis et flertal i Folketinget har udtalt sin mistillid til den.
 - Folketingets Ombudsmand indføres. Ombudsmanden tager sig bl.a. af klager fra borgere, der mener, at de er blevet behandlet forkert af offentlige myndigheder, dvs. af stat, regioner eller kommuner.
 - Frihedsrettighederne styrkes. Det skrives ind i grundloven, at ingen dansk borger kan sættes i fængsel på grund af politisk holdning, tro eller afstamning.
 - Det bliver muligt at afgive suverænitæt til organisationer, som landet er medlem af. Det betyder, at Danmark kan blive medlem af EF/EU.
 - Mindstekravet om tilslutning til grundlovsændringer sættes ned fra 45 pct. til 40 pct.

En ny grundlov?

Danmarks grundlov er en af verdens ældste – over 150 år gammel. Mange af reglerne i grundloven stammer helt tilbage fra 1849. Samfundet har ændret sig meget siden da. Spørgsmålet, om grundloven skal ændres, bliver da også bragt op

med jævne mellemrum. Især det øgede europæiske samarbejde har givet anledning til en debat om, hvordan grundloven skal tolkes, og om der er behov for, at den skal laves om.

Tabel: Partiernes holdning til, om grundloven skal bevares eller ændres.

Parti	Ordfører	Standpunkt	Det siger ordførerne
Socialdemokratiet	Nick Hækkerup	Ændres	Grundloven er den fundamentale ramme om vores demokrati og samfundsmodel. For Socialdemokratiet er det afgørende, at grundloven giver rammen for det stærke fællesskab, som sikrer vores frihed, velfærd og velstand. Grundloven skal på den ene side være uforanderlig over tid og på den anden side rumme den samfunds-mæssige udvikling. Derfor bør vi løbende have en diskussion af indholdet.
Dansk Folkeparti	Søren Espersen	Bevares	Grundloven skal netop ikke være "i trit med tiden" eller "nem at ændre". Den er fundamentet for statsformen og for al anden lovgivning. Grundloven er et værn for Danmark og for det danske folk. Der er ikke behov for at få skrevet rettigheder ind i den. De er der allerede.
Venstre	Preben Bang Henriksen	Bevares	Grundloven sætter rammerne for vores demokrati. Grundloven skal sikre borgernes frihed og ret til at stræbe efter egen lykke, så længe det ikke sker på bekostning af andres ret til samme. Grundloven har været rummelig nok til at håndtere årtiernes skiftende udfordringer, og der er p.t. ikke behov for en ændring af grundloven.
Enhedslisten	Pernille Skipper	Ændres	Grundloven skal sikre de grundlæggende frihedsrettigheder og fuld ligestilling. Hensynet til miljøet skal med. Kirke og stat skal adskilles. Vi skal have et langt stærkere lokalt demokrati, der også sikres økonomisk. Så skal vi have en række velfærdsrettigheder. Endelig skal vi have et moderne demokrati med flere folkeafstemninger og uden kongehus.
Liberal Alliance	Simon Emil Ammitzbøll	Ændres	Grundloven er et af vores vigtigste instrumenter til at sikre beskyttelsen af personlige friheder. Derfor er det vigtigt, at grundloven klart reflekterer, at Danmark har forpligtet sig på menneskerettighederne. Hvis grundloven skal moderniseres, ønsker vi at styrke ytringsfriheden, den private ejendomsret og privatlivets fred.
Alternativet	Josephine Fock	Ændres	Grundloven skal fornyes, fordi den på visse områder er forældet. Fx er det utidssvarende, at grundloven ikke nævner noget om klima og miljø, og at menneske- og frihedsrettighederne ikke er tilstrækkeligt beskrevet heri. Generelt er der et behov for en grundlovskommission, som skal have til opgave at komme med anbefalinger til, hvordan vi får en mere moderne grundlov, der svarer til et nutidigt samfund.
Radikale Venstre	Sofie Carsten Nielsen	Ændres	Grundloven afspejler ikke længere virkeligheden. Den indeholder en meget lang række gammeldags detaljer, og sproget er forældet. Der står ikke noget i grundloven om, at Danmark er et demokrati. Menneskerettighederne er ikke beskrevet tilstrækkeligt i grundloven. Derfor skal grundloven fornyes.
Socialistisk Folkeparti	Lisbeth Bech Poulsen	Ændres	SF arbejder for at få nedsat en grundlovskommission, som skal se på mulighederne for at ændre grundloven. Som det ser ud i dag, er grundloven utidssvarende og en række principper skal skrives ind. Det drejer sig bl.a. om menneskerettigheder, ligestilling, miljø- og klimahensyn, forbud mod tortur og dødsstraf, adskillelse af kirke og stat og afskaffelse af monarkiet.
Det Konservative Folkeparti	Søren Pape Poulsen	Bevares	Grundloven bør bevares. Selv om mange af dens bestemmelser går helt tilbage til 1849, sikrer den stadig borgerne de frihedsrettigheder, der også i dag er vigtige. Grundloven fortæller også om vores fælles historie, og med vores samlende institutioner som folkekirken og kongehuset er den med til at bygge bro mellem fortid og fremtid.

Hvis du vil vide mere

Folketingets hjemmeside

På Folketingets hjemmeside, ft.dk, kan du bl.a. læse om, hvordan folkestyret arbejder, hvem folketingsmedlemmerne er, og om Folketingets aktiviteter for skoleelever.

På ft.dk's undervisningsdel finder du bl.a. film om grundloven, hvordan den blev til, og om de frihedsrettigheder, du har som borger i Danmark. Du kan også downloade eller bestille hæftet 'Min grundlov', der indeholder alle grundlovens 89 paragraffer med kommentarer.

Folketingets undervisningsforløb

Folketinget tilbyder undervisningsforløb for 8.-9.-klasser, 10.-klasser, erhvervsskoler og gymnasier. Her diskuterer eleverne bl.a. grundlovens betydning for samfundet og deres egen hverdag. Booking online på www.ft.dk/Folketinget/booking.aspx eller hos Besøgstjenesten, 33 37 32 21.

Folketingets Oplysning

Folketingets Oplysning svarer på spørgsmål om Folketinget.
fo@ft.dk, 33 37 33 38

Folketingets EU-Oplysning

Folketingets EU-Oplysning svarer på spørgsmål om EU.
euopl@ft.dk, 33 37 33 37
eu.dk

FOLKETINGETS PARTIER**Socialdemokratiet**

partikontoret@partikontoret.dk
socialdemokratiet.dk

Dansk Folkeparti

df@ft.dk
danskfolkeparti.dk

Venstre

venstre@venstre.dk
venstre.dk

Enhedslisten

landskontoret@enhedslisten.dk
enhedslisten.dk

Liberal Alliance

borgerhenvendelse@liberalalliance.dk
liberalalliance.dk

Alternativet

alternativet@alternativet.dk
alternativet.dk

Radikale Venstre

radikale@radikale.dk
radikale.dk

Socialistisk Folkeparti

sf@sf.dk
sf.dk

Det Konservative Folkeparti

info@konservative.dk
konservative.dk

"Derfor grundloven" henvender sig til 8.- og 9. klasseelever til brug i samfundsfagsundervisningen.

Hæftet præsenterer grundlovens indhold og baggrund. Målet er at give elever i 8. og 9. klasse en viden om grundloven som fundament for det danske demokrati og om dens betydning i samfundet og for den enkelte borger.

Hæftet er det andet i en mindre serie af hæfter, som er udarbejdet af Folketingets Administration, der bl.a. formidler upartisk information om dansk demokrati, Folketingets arbejde og EU.

